

УДК 37.016
I57

Серія «Ключові компетентності»
Підсерія «Наскрізнi лiнii»
Заснована 2018 р.

I57 Інтегровані проекти. Здоров'я і безпека / автор-укладач В. І. Садкіна — Х. : Вид. група «Основа», 2018. — 175, [1] с. : іл., табл. — (Серія «Ключові компетентності»). ISBN 978-617-00-3379-6.

Посібник пропонує читачеві різноманітні інтегровані проекти, у яких втілена наскрізна лінія «Здоров'я і безпека» засобами учнівських проектів.

Матеріали видання можуть бути використані для планування і проведення інтегрованих уроків, виховних та позакласних заходів. Алгоритми й ідеї для учнівських проектів, запропоновані у посібнику, стануть у пригоді творчим педагогам для реалізації компетентнісного підходу й розкриття наскрізних ліній.

Для вчителів основ здоров'я, математики, історії, трудового навчання, біології, хімії, економіки, української мови та літератури, іноземних мов, мистецтва, фізичної культури.

УДК 37.016

- © Садкіна В. І., укладання, 2018
- © Бойко О. Г., Боднарчук Ю. В., Вакуленко О. О., Вовк О. В., Гордієнко О. В., Карева С. В., Кравченко Ю. В., Крамаренко Д. М., Манойло М. П., Марченкова О. Ю., Мітіна І. В., Осадча О. М., Проненко О. П., Пушкова Т. І., Садкіна В. І., Хатько Л. І., Щербина Л. М., Юрко О. Р.
- © ТОВ «Видавнича група «Основа», 2018

ISBN 978-617-00-3379-6

ЗМІСТ

СЛОВО ДО ВЧИТЕЛЯ

Ключові компетентності та наскрізні лінії: навчаємо по-новому, навчаємо для життя	4
Потенціал предметів з ключової компетентності «Екологічна грамотність і здорове життя» та наскрізної лінії «Здоров'я і безпека»	10

ІНТЕГРОВАНІ ПРОЕКТИ

Гордієнко О. В. Фізичні показники здоров'я	31
Юрко О. Р. Підлітковий екстрим: задоволення чи небезпека?	45
Хатько Л. І., Крамаренко Д. М. Поради майбутньому кухарю щодо безпеки	52
Карева С. В., Вовк О. В. Ми обираємо здоровий спосіб життя. We Choose Healthy Lifestyle Wir wählen gesunde Lebensweise	62
Карева С. В. Активний стиль життя — запорука здоров'я	74
Щербина Л. М. Профілактика лихослів'я в шкільному середовищі (інвективна лексика)	81
Марченкова О. Ю. Як відсвяткувати 100 днів народження	100
Марченкова О. Ю. Про медицину запорізьких козаків	108
Пушкова Т. І., Боднарчук Ю. В. Майстерня здоров'я. Учнівський проект	119
Осадча О. М. Здоровим бути модно! «Pepsi» — це користь чи шкода для організму?	125
Вакуленко О. О. Як математика може попередити, а інколи й урятувати	132
Манойло М. П. Алкоголь — ворог людства	141
Мітіна І. В. Сам собі лабораторія. Досліджуємо вершкове масло	152
Бойко О. Г. Сам собі лабораторія. Сирки плавлені та їхня привабливість для споживачів	159
Проненко О. П. Сам собі лабораторія. Досліджуємо «Зірковість» макаронних виробів	167

СЛОВО ДО ВЧИТЕЛЯ

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА НАСКРІЗНІ ЛІНІЇ: НАВЧАЄМО ПО-НОВОМУ, НАВЧАЄМО ДЛЯ ЖИТТЯ

Визнання компетентнісного підходу провідним у навчанні передбачає формування не лише предметної, а й ключових компетентностей, зміщення акцентів зі знанневого на діяльнісний освітній результат. З огляду на суть зазначеного підходу знання мають бути інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного становлення й облаштування особистого життя. Тому зміст навчального матеріалу визначено з огляду на корисність, потрібність його за межами школи.

Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти визначає **ключову компетентність** як спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає їй можливість ефективно діяти в різних сферах життєдіяльності, належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів та зазначає, що до ключових компетентностей належать:

- ☑ спілкування державною (рідною у разі відмінності) мовами;
- ☑ спілкування іноземними мовами;
- ☑ математична компетентність;
- ☑ компетентності в природничих науках і технологіях;
- ☑ інформаційно-цифрова компетентність;
- ☑ уміння вчитися впродовж життя;
- ☑ ініціативність і підприємливість;
- ☑ соціальна та громадська компетентності;
- ☑ обізнаність та самовираження у сфері культури;
- ☑ **екологічна грамотність і здорове життя.**

Нагадаємо, що із цих 10 ключових компетентностей найбільше в межах цього посібника нас цікавить ключова компетентність «Екологічна грамотність і здорове життя». Як саме втілювати цю компетентність, докладно розписано в програмі кожного предмета. У наступному розділі посібника пропонуємо для зручності читачів узагальнені матеріали: «**Потенціал предметів з ключової**

компетентності “Екологічна грамотність і здорове життя” та наскрізної лінії “Здоров’я і безпека”. Маємо надію, що ці матеріали стануть у пригоді всім творчим учителям, які займаються втіленням компетентнісного підходу в рамках свого навчального предмета.

У навчальних програмах усіх предметів виокремлені 4 інтегровані змістові лінії, які називають **наскрізними**:

- ☑ “Екологічна безпека та сталий розвиток»;
- ☑ «Громадянська відповідальність»;
- ☑ «Здоров’я і безпека»;
- ☑ «Підприємливість та фінансова грамотність».

Наскрізні лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, навчальних предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати під час формування шкільного середовища. Наскрізні лінії є соціально значущими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати набуті знання в різних ситуаціях.

Мета наскрізних ліній — сфокусувати увагу й зусилля вчителів-предметників, класних керівників, зрештою всього педагогічного колективу на досягненні життєво важливої для учня й суспільства мети, увиразнити ключові компетентності.

Завданням наскрізної лінії «Здоров’я і безпека» є становлення учня як емоційно сталого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя й формувати навколо себе безпечне життєве середовище.

Ця наскрізна лінія (як і інші) утілюється через колективну та індивідуальну діяльність — дослідницькі роботи, роботу в групі, проекти тощо, яка розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності й думок.

Посібник пропонує читачеві учнівські інтегровані проекти, у яких здійснено спробу висвітлити наскрізну лінію «Здоров’я і безпека». Чому саме проектне навчання рекомендується для втілення наскрізних ліній у навчальне середовище?

1. **Проектне навчання (метод проектів)** — організація навчання, за якої учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань.
2. **Ключовим аспектом у роботі за проектною системою є виконання проекту** — значного за обсягом і складністю завдання, міцно пов’язаного з повсякденним життям у різних його проявах.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що проекти — це самостійна робота учнів і вони тісно пов’язані із життям, тобто демонструють безпосередній зв’язок з наскрізними лініями. Серед сильних сторін проектного навчання слід відзначити зорієнтованість на розвиток в учнів уміння не тільки самостійно здобувати знання, але

й орієнтуватися в інформаційному просторі, навички критичного мислення. Метод проектів завжди передбачає розв'язання будь-якої проблеми, пов'язаної з використанням різноманітних методів, форм (індивідуальної, парної, групової) і засобів навчання, а також інтегрування знань і вмій з різних галузей знань.

Пропонуємо алгоритм реалізації учнівського проекту, що дає уявлення про цілісну картину проектної діяльності.

Таблиця 1

Алгоритм реалізації учнівського проекту

Етапи роботи	Зміст роботи
Підготовка	Визначення теми, мети й завдання проекту. З'ясування термінів роботи над проектом, дати за-хисту, часу на подання роботи, вимог до оформлення результатів діяльності
Планування	Визначення джерел інформації, необхідних матеріалів для організації та проведення роботи. Визначення способів збору й аналізу інформації. Формування уявлень про бажані результати (форми звіту). Формування груп дослідників, розподіл завдань (у разі групової форми роботи над проектом)
Дослідження	Збирання інформації, виконання проміжних завдань. Контроль і корегування проміжних результатів, співвідношення їх з метою
Результати	Відбір основної інформації, матеріалів, аналіз відповідності отриманих результатів меті й плану проекту
Оформлення звіту	Визначення форми та наповнення звіту. Літературне, граматичне й естетичне оформлення звіту. Оформлення презентації, плакатів, малюнків, фотоколажу тощо. Написання тексту виступу
Захист проекту	Презентація чи демонстрація проекту на загал
Оцінювання	Аналіз та оцінювання результатів діяльності учнів. Підбиття підсумків. Формулювання висновків та рекомендацій щодо подальшої проектної діяльності

Виходячи із сутнісних ознак методу проектів, спробуємо логічно сформулювати основні вихідні положення проектування як діяльності. Є. Кагоров і М. Чанова виділяють такі принципи методу проектів:

- 1) активності у виборі завдання та його опрацюванні;
- 2) життєвого, практичного характеру проекту, його суспільно корисної установки;
- 3) інтересу учнів до роботи;
- 4) поєднання теорії з практикою, знаннями та навичками;

- 5) здатності проекту породжувати в процесі роботи нові знання;
- 6) можливості втілення проекту;
- 7) самостійності;
- 8) творчості;
- 9) колективної діяльності.

Ці принципи методу проектів висвітлені в роботах, поданих на сторінках збірки. Проекти, які зібрані в цьому посібнику, дуже різні, деякі з них уже були опубліковані на сторінках журналу «Основи здоров'я» ВГ «Основа», і це не дивно, тому що саме цей предмет дає можливість на кожному уроці, під час вивчення кожної теми втілювати наскрізну лінію «Здоров'я та безпека». Вивчення тематики, що належить до змістової лінії «Здоров'я та безпека», є базовим завданням предмета «Основи здоров'я». Інші проекти були надіслані на конкурс «Здоров'я та безпека» — проекти щасливого життя», який був проведений на сайті Учительського журналу *on-line*. Частина проектів була створена та презентована спеціально для цієї збірки.

Окремо пояснимо проекти, які в назві мають спільну частину «Сам собі лабораторія». Ці роботи були опубліковані в журналі «Економіка в школах України» у рамках висвітлення конкурсу «Молодь тестує якість: нове покоління критичних споживачів». Цей конкурс зі шкільного споживчого тестування проводився декілька років поспіль. Залучення школярів до активного та свідомого споживання вже багато років є частиною навчального процесу в країнах Європи. Споживчі організації зазвичай є ініціаторами таких конкурсів; вони надають інформаційну, організаційну та ідейну підтримку молоді, яка прагне активних дій в оволодінні інформацією про реалії ринкової економіки.

Роботи, які виконані учнями в межах конкурсу, цікаві тим, що мають практичний аспект діяльності, пов'язаний зі здоров'я-збереженням. Безпечні продукти харчування — безпечне життя, і це розуміють юні дослідники. Отже, пропонуємо збірку, у якій є і групові, і індивідуальні проекти, є проекти, що тривали тиждень, є довготривалі; майже всі вони дослідницькі, але є й інформаційно-дослідницькі. Проекти дуже різні, тому що кожен предмет має своє специфіку, яка неодмінно впливає на перебіг, мету та завдання проектів. Цією збіркою ми хочемо продемонструвати читачеві, що втілення наскрізної лінії «Безпека і здоров'я» може бути не тільки корисною для майбутнього життя учнів, але й дуже цікавою для навчального процесу. Тільки подивіться на поєднання предметів:

- українська література + основи здоров'я;
- трудове навчання + основи здоров'я + мистецтво;
- німецька мова + англійська мова + основи здоров'я;

☒ математика + основи здоров'я;	☒ біологія + основи здоров'я;
☒ історія + основи здоров'я;	☒ хімія + основи здоров'я;
☒ економіка + споживчі знання + основи здоров'я;	☒ фізкультура + основи здоров'я.

Отже, інтеграція предметів для реалізації наскрізної лінії «Безпека і здоров'я» може мати безліч варіацій, і мета цієї збірки — надихнути творчих учителів на втілення нових варіантів інтеграції.

Проте будемо об'єктивними: проектне навчання не є найкоротшим шляхом отримання знань. Воно вимагає великих витрат навчального часу та неабиякої кваліфікаційної підготовки вчителя. Тому ми дуже вдячні вчителям, які взяли на себе відповідальність утілити (дуже часто й ініціювали їх) учнівські проекти в життя та надали можливість створити цю збірку.

КЕРІВНИКИ УЧНІВСЬКИХ ПРОЕКТІВ:

- ▶ **Боднарчук Юлія Валентинівна**, практичний психолог Слов'янської ЗОШ І–ІІІ ст. № 1 Слов'янської міської ради Донецької обл. *Проект «Майстерня здоров'я»*
- ▶ **Бойко Ольга Гаврилівна**, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, звання «старший учитель», учитель географії, економіки, екології Йосипівської ЗОШ І–ІІІ ст. Овідіопольського р-ну Одеської обл. *Проект «Сам собі лабораторія. Сирки плавлені та їхня привабливість для споживачів»*
- ▶ **Вакуленко Олена Олексіївна**, учитель математики комунальної установи «Сумська спеціалізована школа І–ІІІ ст. № 7 ім. Максима Савченка». *Проект «Як математика може попередити, а інколи й урятувати»*
- ▶ **Вовк Ольга Вікторівна**, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, звання «старший учитель», учитель англійської мови Енергодарської ЗОШ І–ІІІ ст. № 7 Енергодарської міськради Запорізької обл. *Проект «Ми обираємо здоровий спосіб життя We Choose Healthy Lifestyle Wir wählen gesunde Lebensweise»*
- ▶ **Гордієнко Олена Вячеславівна**, учитель біології та основ здоров'я, спеціаліст вищої категорії Козельщинської ЗОШ І–ІІІ ст. Козельщинського р-ну, Полтавської обл. *Проект «Фізичні показники здоров'я»*
- ▶ **Карєва Світлана Вікторівна**, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, звання «старший учитель», учитель німецької мови Енергодарської ЗОШ І–ІІІ ст. № 7 Енергодарської міськради Запорізької обл. *Проект «Ми обираємо здоровий спосіб життя We Choose Healthy Lifestyle Wir wählen gesunde Lebensweise» та проект «Активний стиль життя — запорука здоров'я»*

- ▶ **Крамаренко Дмитро Миколайович**, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, звання «старший учитель», учитель трудового навчання Бердянської багатoproфільної гімназії № 2 м. Бердянська Запорізької обл. *Проект «Поради з безпеки майбутньому кухарю»*
- ▶ **Манойло Марія Петрівна**, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, звання «старший учитель», учитель математики Залізницького ЗОШ I–III ст. ім. Івана Пасевича Любешівської районної ради Волинської обл. *Проект «Алкоголь — ворог людства»*
- ▶ **Марченкова Олена Юріївна**, спеціаліст вищої категорії, звання «старший учитель», учитель основ здоров'я КЗО НВО № 113 ДМР, м. Дніпро. *Проект «Як відсвяткувати 100 днів народження» та «Про медицину запорізьких козаків»*
- ▶ **Мітіна Ірина Валентинівна**, заступник директора з НВР, учитель-методист імені В. О. Нижниченка, заслужений учитель України, м. Горішні Плавні, Полтавської обл. *Проект «Сам собі лабораторія. Досліджуємо вершкове масло»*
- ▶ **Осадча Оксана Миколаївна**, учитель біології та хімії вищої кваліфікаційної категорії, звання «учитель-методист» Бойківщинської ЗОШ I–III ст. Драбівської районної ради Черкаської обл. *Проект «Здоровим бути модно. “Pepsi” — це користь чи шкода для організму?»*
- ▶ **Проненко Олена Петрівна**, учитель географії, економіки, Харківщинознавства, учитель вищої категорії, звання «старший учитель» Люботинської гімназії № 1 Люботинської міськради Харківської обл. *Проект «Сам собі лабораторія. Досліджуємо „зірковість“ макароних виробів»*
- ▶ **Пушкова Тетяна Іванівна**, учитель основ здоров'я першої категорії Слов'янської ЗОШ I–III ст. № 1 Слов'янської міської ради Донецької обл. *Проект «Майстерня здоров'я»*
- ▶ **Хатько Лілія Іванівна**, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, звання «учитель-методист», учитель трудового навчання Бердянської багатoproфільної гімназії № 2 м. Бердянська Запорізької обл. *Проект «Поради з безпеки майбутньому кухарю»*
- ▶ **Щербина Ліна Миколаївна**, спеціаліст вищої категорії, звання «старший учитель», учитель української мови та літератури Першотравенської ЗОШ I–III ст. № 4 Дніпропетровської обл. *Проект «Профілактика лихослів'я в шкільному середовищі. (Інвективна лексика)»*
- ▶ **Юрко Ольга Романівна**, спеціаліст вищої категорії, звання «учитель-методист», учитель математики Рівненської ЗОШ № 20, м. Рівне. *Проект «Підлітковий екстрим: задоволення чи небезпека?»*

Щиро дякуємо шановним колегам за творчість та надихаючі ідеї у втіленні актуальних напрямів Нової української школи!

ПОТЕНЦІАЛ ПРЕДМЕТІВ З КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ «ЕКОЛОГІЧНА ГРАМОТНІСТЬ І ЗДОРОВЕ ЖИТТЯ» ТА НАСКРІЗНОЇ ЛІНІЇ «ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКА»

△ Українська мова

Ключова компетентність «Екологічна грамотність і здорове життя»

Уміння:

- ☑ дотримуватися здорового способу життя;
- ☑ враховувати вплив слова на психічне здоров'я людини;
- ☑ відповідально використовувати мовні виражальні засоби;
- ☑ застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам, що є загрозою здоровому способу життя;
- ☑ виявляти толерантність до різних поглядів, співчувати;
- ☑ конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах, досягнення соціальної захищеності, сімейного щастя тощо;
- ☑ бережливо ставитися до природи.

Ставлення:

- ▼ сприймання здоров'я як загальнолюдської цінності;
- ▼ бажання дотримуватися здорового способу життя;
- ▼ усвідомлення значення навколишнього середовища для життя і здоров'я людини;
- ▼ готовність зберігати природні ресурси.

Навчальні ресурси:

- ☑ тексти, які сприяють гармонізації психоемоційного стану;
- ☑ художні твори, які містять моделі досягнення соціальної захищеності, кар'єрного зростання.

Наскрізна лінія «Здоров'я і безпека»

Реалізації здоров'язбережувальної ключової компетентності сприяє наскрізна лінія «Здоров'я і безпека», орієнтуючи на формування учня як духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінного громадянина, що дотримується здорового способу життя, активно долучається до облаштування безпечного для життя й діяльності середовища.